

ПОЕТИЧНА МАРИНІСТИКА ВОЛОДИМИРА СВДІЗІНСЬКОГО

У статті проаналізовано поетичну мариністику В.Свідзінського. Увагу зосереджено на філософських мотивах, психологічних нюансах, художньому хронотопі віршів. Авторка розглядає літературний контекст, джерела, розвиток образу моря як складника поетової картини світу.

Ключові слова: образ моря, простір, час, філософська думка, діалог.

Hanna Tokman. The marine poetry by V. Svidzynsky

The paper deals with the marine poetry of V. Svidzynsky. A special attention is paid to the philosophical motifs, psychological shadings, and artistic chronotopos of the poems in question. The author analyzes the literary context, the sources, and the transformation of the sea image, treating it as a constituent part of the poet's worldview.

Key words: sea image, space, time, philosophical idea, dialogue.

Образ моря у філософській поезії першої половини ХХ ст. у біографічному аспекті, як правило, пов'язаний із відпочинком і лікуванням авторів на узбережжі Чорного або Азовського морів. Проте їхня мариністика – не тільки і не стільки ліричні подорожні щоденники, скільки художнє окреслення місця й ролі моря в картині світу, сформованій поетом-мислителем. Живі безпосередні враження від водної стихії – це лише момент у перебігу думок і почуттів суб'єктного “Я” вірша.

Віддаленість і відмінність пейзажів рідного довкілля від моря наповнювали його образ емоціями подивування, художнім екзотизмом; проте основним було містичне переживання, котре ставало поштовхом до трансцендування, виходу за межі реального. Розмисел художньо-онтологічного характеру властивий, зокрема, мариністиці В.Свідзінського.

Пейзажну лірику митця в контексті всієї його творчості вивчали Е.Райс, В.Стус, І.Дзюба, Е.Соловей, Г.Кернер, В.Яременко, А.Свідзінський, М.Моклиця та інші, проте поетова мариністика ще не була предметом окремого дослідження. Філософське й художнє багатство, своєрідність образу моря в ліриці “плеканця полів сумовитих і тиші грабових гаїв” потребують, на нашу думку, спеціального висвітлення. Застосуємо метод текстуального аналізу, послідовно, за збірками, розглядаючи твори, які можна зарахувати до поетичної мариністики.

Е.Соловей подає відомості про вірогідне перебування В.Свідзінського за часів отроцтва в тітки в Сухумі, а також про відпустки, під час яких 1934, 1935, 1937, 1938 років він побував у Коктебельському будинку творчості, на Чорному морі, та 1936 року – на Азовському морі, під Маріуполем. Листи з узбережжя, автобіографічні мотиви у віршах потверджують думку дослідниці про те, що для митця, “попри безгрошів'я, хвороби, втому – відпустки були немов яскраві латочки на вбогому рам'ї буднів, навіть якщо доводилося їхати, не діставши відпускних, а то й зарплати” [7, 471]. Отже, перша зустріч В.Свідзінського з морем відбулася ще в дитинстві; значно пізніше, по довгій перерві, поет прийшов до нього зрілим майстром, з усталеним відчуттям рідного простору – поля, гір, лісу; ця зустріч збагатила художній хронотоп творчості автора, сприяла розвитку його мистецько-філософської думки.

У першій збірці “Ліричні поезії” (Кам'янець-Подільський, 1922) море – це переважно паралель щодо іншого, головного у змісті вірша явища, чимось близького до авторського море-відчуття і море-розуміння. Також море – це образ, що втілює філософську думку митця, передовсім його розуміння часу.

Головне у змісті віршів В.Свідзінського нерідко формально відступає на другий план, утворюючи асоціацію, алюзію, підтекст до панівних у тексті образів

Якщо в житті людина має свободу, мандрує вільно, то смерть кладе й цьому край; останню путь померлий здійснить “на човні невільнім”.

Перехід у посмертний простір змальовано як плавбу; простір життя стає далеким, а те, що в ньому, об’єктивується, вже не маючи стосунку до людини, котра перепливла грань. І це закон, змінити який ми безсилі.

Десь упадуть безсилі сльози, А я в той час в далекім морі
Як роси на траву, У безвість попливу [6, 27].

Отже, за художнім світоглядом поета, людина збереже своє “Я” по смерті, вона перебуватиме в іншому просторі, проте вже не знатиме часу.

У поетичному світі В.Свідзінського чимало спільного зі світом Є.Плужника, зокрема й у філософських смислах мариністики. Є.Плужник теж пов’язує образ моря з моментом “привідкривання Ніщо” (М.Гайдеггер). Поет мистецьки вловив мить у перебігу психічних процесів, коли здається, що небо не проясниться вже ніколи, що в природі відбулося зміщення і виникла паралельна реальність. У такому стані легко долається грань між реальним та ірреальним: зміщена на мить психіка “виштовхує” на поверхню свідомості зміщені образи-химери. У поезії Є.Плужника “*Синє море обгорнули тумани*” перша строфа містить картину реального моря в пору туманів. Далі ж на тлі морського пейзажу з’являється образ Летючого Голландця. Поет тлумачить його не тільки як міфічний (“невидимий, неспійманий корабель”), а й як містичний (“чорний вісник з невідшуканих пустель”). Летючий Голландець – емблема смерті; епітет “мертва тиша”, що був рисою пейзажу на початку, розвинувся фантазією автора до містичного образу корабля – вісника смерті. Остання частина поезії цілковито повторює початок, проте це вже опис не моря, а потойбіччя, царства “невідшуканих пустель”,

Де все тиша... Мертва тиша й тумани,
Ані вітру, ані хвилі, ні луни...[3, 261].

Є.Плужника, як і В.Свідзінського, захоплювало диво морського безмежжя. Обидва поети відчували безкінечне розпросторення не тільки по горизонталі, а й по вертикалі, на якій людина – маленька цяточка, проте має душу, що здатна злітати. Є.Плужник висловив свій захват від занурення у простір моря і неба у вірші “Блакитний безум”. Автор не залишає місця для землі – море подарувало ілюзію можливої втечі від мирських турбот:

Блакитний безум! Море підо мною
І небеса – куди не подивись!
І вже душа не хоче быть земною,
Закохана у неказанну вись! [3, 280].

У творчості обох поетів море відкриває двері в якусь іншу, буттєвісну площину, стає місцем таємних переходів у складному, багатовимірному світі. В.Свідзінський, поет глибокого розуміння єдності світу, зобразив у творчості метапростір і взаємозв’язок та сполучуваність численних (незчисленних) його складників. Перетікання просторів – прикметна риса поезики В.Свідзінського. Автор знаходить миті, в які відбуваються ці перетікання, і зображує їх в оригінальних образах, передаючи незвичайність ситуації. Море з’являється в низці віршів як порівняння або метафора: рідний поетові простір саду, гір, поля в незвичайну мить чимось нагадує морські води, плавбу.

“У тьмі, як море, сад шумів” [6, 34], – одна з таких миттєвостей, тому порівняння звичного довкілля з морем прочитується як вихід за межі буденності. Простір нічного саду зображено в час грози. Мистецьки оригінальна асоціація до блискавки – “десь билися вогненні крила” – посилює містичне звучання пейзажу. Зв’язок між небесами і землею показано у грозову пору, а також по ній, коли у височині “з’явилися галяви ясні, / І осріблилися тополі”. Поет передає

картини, звучання, освітлення, кольори ночі, її аромати. Слуховий образ моря розширює художній простір вірша, допомагає зрозуміти дивне віддзеркалення, що відбулося по вертикалі *сад – небеса*.

Дослідники лірики В.Свідзінського не раз помічали особливість спілкування його ліричного героя зі світом природи. Е.Райс захоплено писав про поетову філософію простору: “Видимий світ – це лише далека окраїна, неясний натяк на безконечно прекрасне, потаєне в глибинах світобудови буття” [4, 90]. А.Свідзінський указав на поетів вихід за рамки “традиційного уявлення: природа сама по собі і поруч з нею захоплений її адоратор” [5, 74]. Вірш “Тут день – неначе сон прозорий” [6, 39] – прекрасний зразок упускання простору природи у внутрішній простір людини. Це вірш-імпресія. Основою індивідуального сприйняття дня високо в горах стає відчуття плавби: день – “як тихий корабель”. Повторюється дієслово *пливти* – пливе все в довіклілі: ліси, гори, безлад скель, отари, обрив... День – це час, саме він асоціюється з кораблем, простір же гірського довіклля пливе на цьому кораблі, – так створюється художній часопростір із химерним поєднанням гірського та морського пейзажів.

Людина ввійшла у простір довіклля чи він вплив у неї – невідомо, бо процес зникання грані стає таємницею, дивом. Вірш завершується строфою, в якій перше і останнє дієслова семантично взаємовиключні:

Стою один вгорі, над гаєм... З усім зелено-тихим краєм
У далеч казкову Я теж пливу [6, 39].

Чому стою і водночас пливу? У контексті всього твору зрозуміло, що людина перебуває на кораблі дня, де разом із нею стоїть-пливе її рідний край.

У поезії В.Свідзінського довіклля має пам’ять. Час змінює край, проте щось у просторі, як і в людині, залишається незмінним, він має самототожність. Це “хто” простору не зовнішнє, а ховається в його самотутній психіці. Людина дивовижним чином через співчуття-співпереживання-вчування може інтуїтивно зрозуміти психічні зрушення простору, його емоції, настрої.

Разючі зміни відбулися у просторі, зображеному у вірші “В часи давноминулі” [6, 45]: протягом тисячоліть, а то й мільйонів років “безплідне світло-пустельне море” змінилося на “степи, поля і луки”. Однак простір для поета щось більше, ніж ландшафт; усе, що народжується в ньому, зберігає генетичну пам’ять. Дубові ліси, що ростуть на пагорбах, були колись островами й березуть у підсвідомості згадку про минуле: “І сниться їм часами / Пустеля вод солоних [...]”. В.Свідзінський використовує архаїзм *древа*, повертаючи час у глиб віків. Ніщо не зникає безслідно, існує якийсь шар ірреальності, де можуть зустрінутись мешканці різних часів, але одного простору:

І мріються їм древа І їх дрімливий шелест
В дивочному уборі На безпритульному морі [6, 45].

Образ безпритульного моря, яке зникло-залишилося, тривожить поета. Загадка часу та смерті спільна для всього і всіх, хто існує у просторі, а значить, раніше чи пізніше йде з нього, іде, щось лишаючи по собі в невидимій площині місцевості, де жив.

Отже, часопросторова єдність у першій збірці “Ліричні поезії” різноманітно осмислена автором і втілена в оригінальні образи, зокрема й морські. Картина простору супроводжується спробою розгадати загадку його стосунків із часом. Осмислення часу унаочнено просторовими образами. У метапросторі поезії В.Свідзінського море посідає особливе місце, воно перебуває на межі просторових складників – реального і ірреального, часового і позачасового.

У наступній поетовій збірці “Вересень” (Харків, 1927) образ моря присутній як реальний та ірреальний спогад, як картина натур-простору і як складник філософської картини світу.

Поет розпочинає один із віршів запитанням:

Коли я був у цій країні? Над краєм водної пустині
Коли ці пасма круглих гір Як нині вабили мій зір? [6, 93].

Розгортання тексту відкриває завісу над загадкою зображуваного простору: герой у напівсні пливе “на обрій невідомий / По океані колихкім” і дивується: “Відкіль же островок знайомий / На первіснім шляху моїм?” [6, 93]. Море, острови, узбережжя – не тільки реальність, а й простір, що виринає з підсвідомості серед “кружляння маревних тремтінь”, простір, який знакує таємницю підсвідомості, зокрема загадку сприймання нової місцевості як знайомої, відвіданої колись раніше, до народження.

У збірці “Вересень” море також символізує романтику дитинства. У вірші-спогаді “Там, на рідній межі” серед численних пейзажних замальовок простору “межі Волині дрімливої і України Подільської” море з’являється як мета мандрівки малого хлопчика: “Я берегом річки до моря іду, / До невісного моря” [6, 97]. З опису відчуттів дитини (“серце так стрепехається”), яка вдвляється в повну небезпек далечинь, де “безлітніх дерев незміряні займища”, зрозуміло, що йдеться не тільки про дитячі пригоди, а й про життєвий шлях, де море – світла мрія. Мешканці довкілля, рідного хлоп’яті, поважають його устремління: “Шепочуть кущі будяків: / Сей хлопчик до моря іде, / До невісного моря! / І все завмирає навколо” [6, 98].

Про те, що хлопчик побачив-таки море, оповідає інша поезія збірки “Вересень”: “Був я в південній землі, де шумлять евкаліпти сріблясті, / Плюскіт морської води тіло моє обіймав” [6, 102]. Тут південне море, як і північні ліси, лише увиразнює відданість серця інакшому, рідному довкіллю, отчині.

Море стане рідним ліричному героєві В.Свідзінського після смерті. Уявляючи свій посмертний час, він після того, як *погасне ненадивляний світ*, бачить себе гранітом над морем:

Не буду як лист деревний, А буду як сонний граніт
Ні як травинка, позбавлена слова, Над гомоном вод непокійних [6, 109].

Процитований вірш “*Настане день мій сумний*” завершується цим спокійним прозиранням за смерть. Чим близька поетові обрана ним для свого посмертного продовження скеля над морем? Передовсім мовчанням. На питання “чому?” відповідь також дано: “Замкнуся в мовчанні важкім. / Зіллюсь з невиразною мислю / В великім усім...” [6, 109]. Мовчання і філософська думка – це достеменні риси суб’єктного “Я” лірики В.Свідзінського, їх майстерно виражено в образі моря й камінного берега над ним.

Завершує мариністику збірки “Вересень” поезія, присвячена П.Тичині, – повна музики, світла, нюансованого почуття, вона нагадує картини імпресіоністів. Наведемо повністю текст цієї мініатюри-імпресії:

Як білий привид, знялися гори, Печаль оберну в тінь золотую,
І повно блиску в небесній сині. Порину в шемріт морської ріні...
І кипариси немов прозорі, Десь мули близько, дзвіночки чую...
І кипариси сіяють нині. Печаль оберну в тінь золотую

[6, 118].

Звукові анафори в обох строфах, велика літера І, що нагадує кипарис, звуконаслідування шемроту морської ріні, вишукана нестягнена форма прикметника увиразнюють не тільки мікрообрази, а й перебіг почуттів. Рядок, що виражає пом’якшення, об’єктивізацію і філософізацію печалі, обрамлює другу строфу і є ключовим для розуміння імпресії. Море тамує печаль, естетизує не тільки довколишні предмети, а й людські переживання.

У збірці “Вересень” відбувається розвиток образу моря, він з’являється в різних площинах художнього простору, втілює спогади, думку, нюанси почуттів, прояви підсвідомості, враження, передчуття.

У збірці “Медобір” (написаній у 1924-1936 рр. і найповніше реконструйованій Е.Соловей у названому вище двотомнику [6]) В.Свідзінський додає нових барв образу моря, зокрема іронічної. Автор прагнув вийти за межі традиційних для літературної мариністики мотивів; уважно приглядаючись до нового для себе простору, передавав своє неповторне його сприйняття.

Іронією перейнято вірш “Вибігає на море човен” [6, 181], написаний із використанням елементів малярського стилю, притаманного побутово-прикладному мистецтву. Причина такої стилізації відкривається автором лише в останній строфі вірша. Малюнок наповнений екзотизмами: море, човен – “такі вигинисті груди”, пальми, баклани, китаєць – “в руках вудочка тростинова”. Автора трохи смішить ця дивина, проте в нього, поета зажури, навіть насмішка сусідить зі смутком:

А чомусь він сумний, китаєць. Виринає дельфін із моря:
Загадався, забув про вудку. – Китайче, не треба смутку [6, 181].

Цей вірш розташовано у збірці поряд з іншими, також написаними з використанням елементів казки. Автор ретельно і продумано укладав власні поетичні збірки, пов’язуючи твори певною логікою. Тож і аналізований мариністичний текст напівдитячий, бо має різних адресатів – і дорослого, до якого спрямована іронія, і дитину, яку зацікавить екзотика.

Секрет спрощено-екзотичного малюнка і смутку, у ньому закладеного, розкривається через побутову деталь: китаєць – “юний, тоненькі вуса” – невільний, бо “Примальований до фаянсу / Чиєюсь рукою зловтішною”. Описано чайну чашку або тарілку з морським малюнком на ній, зроблено це поетично оригінально, з акцентованим моментом гри та замилювано виписаним морським пейзажем.

Екзотизм як один з естетичних принципів поетичної мариністики В.Свідзінського поєднано з містичним мотивом. Море для автора філософської лірики – межовий простір, найтісніше пов’язаний зі струмуванням часу до смерті. Це виразно презентує твір “Падає місто в імлісте море”, де вже перший рядок образно виражає поглинання часом усього, наявного у просторі.

Балада-катастрофа описує затоплення стародавнього міста. Роль моря в зображеному не стільки вбивча чи руйнівна, скільки поглинальна. Море забирає все, що є в місті:

Тонуть у морі башти, мечеті, І пальм рівностанних високі намети
Прадавні брами, рубчасті доми, Никнуть в тумані підводної тьми [6, 227].

Вплив кримської легенди відчувається в образах князівни, що плаче в нагірних палатах, та її вірного друга – безгнівного голуба, що сумує поряд.

Море як утілення чужого, злого простору нагадує новелу М.Коцюбинського “На камені”. Її героїні Фатьмі море принесло єдине в житті кохання – Алі, що приплив торгувати в її село на своєму баркасі, проте воно ж забрало все – кохання, життя, Алі. Очіма Фатьми автор тотожно зображує і морську глибину, і ненависного чоловіка: “Тим часом за ним (Алі. – Г.Т.), над кручею, кидалася, як чайка, Фатьма. З одного боку було ненавидне море, з другого – ще більш ненавидний, нестерпучий різник” [2, 165]. Асоціацію із кримською мариністикою М.Коцюбинського викликає й художня роль деталі жіночого одягу. І в новелі “На камені”, і в аналізованій баладі В.Свідзінського вона символізує смерть її прекрасної власниці. Фатьма із жаху “розпучливим рухом закрила очі і втратила рівновагу. Синій халат в жовті півмісяці нахилився і зник серед крику сполоханих чайок” [2, 165]. Балада “Падає місто в імлісте море” закінчується часом після катастрофи, безпристрасна картина має нагадати про непідвладні людині закони природи й незупинний потік часу:

От вийшли зорі, – а міста немає, І тихо плавле, до місяця грає
Лиш води рівно лежать, як став, Померклим сріблом парчевий рукав
[6, 227].

Можна стверджувати, що у збірці “Медобір” мариністиці передовсім притаманна міфопоетика. Море не залежить від людини і знає щось неосяжне для людського розуму. Фольклоризований стиль віршів про море поєднано з філософським змістом:

Прийшло до моря Тільки шум шугає по хвилях,
Три дівчини. Як білі ласиці по осінніх ріллях.
А море темне, як слива-угорка,

[6, 248].

Так, за законами усної народної творчості, поет починає один із творів; надалі кожна з дівчат звертається до моря з питанням. У народній пісні “Ой ти дівчино зарученая” героїня, смутна перед весіллям, шукала розгадки своєї печалі: “Вийду на поле, гляну на море, / Сама побачу, в чім моє горе”. У процитованій баладі В.Свідзінського, як і в народній пісні, дівчата йдуть до моря, бо воно все знає.

Діалог із морем дається не кожному. Поет наділяє море характером, забарвлює його настроєм. Темне, як слива-угорка, море не хоче смутку, тому не відповідає на журливі запитання двох дівчат. Перша запитує море: “– Море, Море! Велика дитино, / Хто поклав тебе в вічну колиску? / Чого над тобою птахи плачуть?” [6, 248]. Для другої море – велика розлука. І тільки третя щиро радіє весні на морському березі і здобуває прихильність водяної стихії. Змінюється колір морської води – “вода голубо засвітилася”, дівоча радість відгукується такою ж радістю моря. Поет створює оригінальне порівняння до сонця – “ясен парус”, б ж ідеться про сонце над морем і водночас про весняну наснагу для дівчини.

Є у збірці “Медобір” вірші з використанням топонімів Криму, з описом рослин, які ростуть на півострові. “Над Чорним морем, на Пазур-горі, / Зацвіли до зорі чашечки голубі, / А в них стрілки кармінного полум’я” [6, 267]. Майстер філософського й драматичного діалогу В.Свідзінський чує й художньо відтворює розмову всіх мешканців простору своєї поезії. Кримська квіточка, якої автор не називає, вразила його кольором карміну. Як і дівчина у вірші, проаналізованому вище, голубі чашечки з кармінними стрілочками прикликали до моря сонце: “Незліченно несуть кармінне світло, / Обложили море кармінним світлом” [6, 267]. Поет єдності простору, В.Свідзінський змальовує не тільки море, а і його найближчих сусідів, подаючи діалог, котрий вони ведуть як сучасники, разом сумуючи й радіючи.

Дивовижі пір року на морському узбережжі також уходять до художнього хронотопу поетичної мариністики автора “Медобору”. У творах, написаних у Маріуполі, мешканці Приазов’я легко впізнають і місцевість, “Де гомонять сади нагірні”, і дні осені, коли літо заходить у неї, ніби повернувшись на якийсь час:

Півнеба осінь прилягла, Глибокий південь в очі віє,
Півнеба – в володінні літа. І хлюпа теплий океан,
Там дикість бурі, подих зла, І крізь прозорчастий туман
Тут мир і лагода розлита. Чиєсь вітрило пломеніє [6, 279].

Поет переконується в умовності не лише просторового поділу, а й часового. Саме примор’я, як дивний простір, де стоїш “неначе на грані якогось краю чарівного”, допомагає йому відчутти єдність часу, минулого і теперішнього, весни і осені. Тут пори року ходять одне до одного на гостину, як і квіти до моря: “Де вільно бавитись весні / При домі вересня сумного”. Поетично виражена ідея єдності простору, часу, часопростору пояснюється через існування трансценденції: “Як на рослині два стебла, / Одною плекані рукою”.

Отже, збірка “Медобір” пропонує міфопоетичний образ моря, в якому фольклорні елементи поєднуються з філософською думкою, конкретика натур-простору – з витонченою метафорикою.

Мариністика В.Свідзінського, що залишилась поза збірками, написана в Коктебелі. Тут море постає як мрія, як далеке й уже неможливе щастя. Для автора море – поєднання реального та ірреального, простір, у котрому здійснюється те, що не можливе на березі.

Радість від споглядання морської сині, смуток через розуміння нереальності такої ж радості від споглядання власного життя об’єднано іронією, що не раз домінує в мариністиці поета. Вірш “Лягідно шумлять айланті” – це монолог чоловіка, який запрошує чарівну мону Фіоре покататися: “На човен, мона Фіоре! / Ми будемо сьогодні щасливі” [6, 306]. Опис майбутньої плавної човном наповнений цілком життєвими деталями: жінка занурить руку, і вода жебонітима крізь тоненькі пальці трьома струмками, стрічка від капелюшка “буде ластитись і звиватись коло ніжного вушка”, лунатимуть співи. Відчуття ірреальності пропонованої прогулянки з’являється вже з іменем пані, хоча підтверджується лише в 6-ій строфі 10-строфного вірша:

А коли б нахопилася буря, Уявлені речі в воді не тонуть,
То не страхайтесь, мона Фіоре. То й вас не поглине море [6, 306].

Поет вигадав мону – він милується нею і водночас насміхається з уявленого образу, вступаючи в діалог із примхливою красунею. Гумористично звучить строфа:

Ви нічим не ризикуєте, мила моно, То залишайтесь. А я покличу
А як боїтеся ризику, Мадонну Аморориску [6, 306-307].

Поет то світлої, то безпросвітно темної зажури, В.Свідзінський наприкінці різко драматизує легкий грайливий текст, уносячи в нього екзистенційну реальність “Я” ліричного героя. Лунають зізнання самітника, який потребує співчуття, розуміння, розради хоча б від уявної мони. Кожне саморозкриття – як удар суворой правди, що руйнує осяйний світ мрії: “тоскно самому бути, коли так осяяне море”, “як пусто у мене в домі старому”, “як жорстоко востає в серце старий бур’ян”.

У вірші дано антиномічне тлумачення моря як цінності в поетовому житті. Воно – світла мрія, і воно ж – безжальна прірва часу, бо поглинуло “вінок пав’яний, дарунок юнацького віку”. “Вінок мій у морі, в воді глибокій, / лежить, як осінній туман”, – завершує автор текст, в якому прекрасно сплелися його різноманітні бачення і розуміння моря.

Закоханість у море не минає, тож і в поезії В.Свідзінського присутній мотив ностальгії за морською красою. Поезія “Незмінно жду прибою в час вечірній” – вірш-спогад, хоча це стає зрозумілим не відразу. Перша строфа зримо повертає в час, проведений на узбережжі. Автор створює високомистецький образ-імпресію: “місяць, плеканий в теплі, / З тонким уривком хмари на чолі, / Замислено різьбив сади нагірні” [6, 311]. Ілюзія повернення в небуденний чарівний простір примор’я розбивається другою, центральною, строфою, у котрій констатується віддаленість героя від моря, нагірних садів, сяйва місяця-пестуна ночей. Композиція вірша відбиває саме процес віддалення – фізичного і духовного. Остання строфа малює протилежний морському простір міста: “Я, мріючи на кам’янім дворі, / Лиш города суворий чую клеті” [6, 311]. Море в поета асоціюється із мрією, місто – із суворю реальністю. В.Стус витлумачив поетове прагнення втекти через відчуття сирітства: “[...] він (В.Свідзінський. – Г.Т.) відчув себе сиротою, якому хочеться утекти від оманливості жального, як монгольська стріла, прогресу” [8, 424]. Море було одним із тих місць, куди тікала поетова душа.

Поза збірками поет залишив мариністику, яку, можливо, вважав найбільш

особистісною, спонтанною, викликаною миттєвим настроєм. Ці вірші про море – як нотатки душі, котра зустрілася із мрією, водночас розуміючи, що зустріч уявна й інакшою бути не може.

Отже, образ моря в поезії В.Свідзінського присутній у невеликій кількості віршів, позаяк рідним для себе його ліричний герой вважає інакше довкілля. Проте море – невід’ємна частка художнього простору поетової картини світу, як її складник воно художньо втілює думку автора про межі та їх відносність у часі і просторі, про непереборність законів природи, про єдність світобудови та загроженість її мешканців та інші філософські концепти. Море входить також у внутрішній простір героя і стає його часткою, яка уособлює мрію, шал кохання, рятунок від самотності і сірої буденщини, свободу, відкритість природного середовища на противагу неволі камінного міста. Поет печально-іронічно спостерігає вплив морської стихії на пригоди внутрішнього “Я”. Відчуття плавби – одне з улюблених у героя поезії, адже ми всі, хоч би в якому просторі перебували, пливемо в часі, і це теж ріднить людину В.Свідзінського з морем. Мариністика В.Свідзінського продовжує українську фольклорну традицію, має спорідненість із Біблією, типологічні зв’язки із творчістю інших вітчизняних митців, оригінальна у філософському наповненні образів та їх поетиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дзюба І. “Засвітився сам від себе” // *Українське слово*: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 3 кн. – К., 1994. – Кн.1. – С.402-411.
2. Коцюбинський М. На камені // *Твори*: У 4 т. – К., 1984. – Т.2. – С.151-166.
3. Плужник Є. Поезії. – К., 1988. – 415 с.
4. Райс Е. Володимир Свідзінський // *Сучасність*. – 1961. – №4. – С.82-92.
5. Свідзінський А. “Я виноград відновлення у ніч несущ...” : Володимир Свідзінський – творець прекрасного. – К., 2003. – 184 с.
6. Свідзінський В. *Твори*: У 2 т. / Підготувала Е.Соловей. – К., 2004. – Т.1. Поетичні твори. – 584 с.
7. Соловей Е. “Роботи і дні” поета // *Свідзінський В. Твори*: У 2 т. – К.: Критика, 2004. – Т.1. Поетичні твори. – С.447-516.
8. Стус В. Зникоме розцвітання особистості // *Українське слово*: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 3 кн. – К., 1994. – Кн.1. – С.423-428.

ПАМ’ЯТКА ДЛЯ АВТОРІВ

Журнал “Слово і Час” висвітлює питання історії, теорії та сучасної практики літературного руху, загальнокультурного життя. Виходячи з принципів об’єктивності та плюралізму, редакція не вважає за обов’язкове поділяти всі погляди і положення авторів, завдяки чому зберігає і природний ґрунт для конструктивної полеміки.

Неодмінними вимогами до матеріалів, що подаються на розгляд редколегії, є достеменність наведених фактів, посилань на всі використані джерела, точність у цитуванні.

Статті та інші матеріали (крім листів) подаються до редакції українською мовою, обсягом не більше друкованого аркуша; посилання розміщуються внизу сторінки.

Статті подавати на електронному носії як текстовий файл без переносів у словах у редакторі Microsoft Word; можна надсилати електронною поштою: jour_sich@iatp.org.ua. **Обов’язково мусить бути подана виразна роздруковка статті у 2-х примірниках, виконана шрифтом не менше 14 кегля через 1,5 інтервали 28 рядків на сторінці.**

Список використаної літератури в алфавітному порядку подається в кінці статті; посилання розміщуються в тексті у квадратних дужках: [номер видання у списку, стор.].

До статті (крім рецензій) обов’язково додається анотація з ключовими словами (на 600-800 знаків), ім’я та прізвище автора українською, російською та англійською мовами.